

TALLINNA POLÜTEHNIK

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HAALIKANDJA

Nr. 2 (1082)

Reede, 14. jaanuar 1983

XXXIV aastakäik

◆ ...ARMASTUS EKSAAMITE VASTU.

Sven Arbeti foto.

POLEGI NII VÄHE

◆ TAILLUSKONKURSS
82/83 ◆

14. ja 16. detsembril olid aulas esmakursuslaste taidlusettevõttead, toimus käesoleva õppeaasta taidluskonkursi esimene osa. Teine osa viiakse läbi vanematele kursustele veebruaril lõpus — märtsi alguses. Loode- tavaliselt osalevad seal ka noorimad keemikud, kes seekord välja ei tulnud.

Esimene päev, mehaanika-, ehitus- ja majandusteaduskonnad. Laureaadiks sai **ANSAM-BEL**, kus oli tudengeid mehaanika- ja ehitusteaduskonnast ning koguni TPedi kultuurhariduse erialalt (Kai Peterson). Esinesid nad tublilt, ainsa veana võib märkida seda, et kõik laulud esitati inglise keeles, mida aga ei vallatud päris perfekt-selt.

Laureaadiks sai **ED-17** tudeng **JURI ARTAMONENKO**: kitarr pluss väga vahvalt lauldud laul. Laureaadiks nimetati ka **ET-11** ansambel, kes etendas *show* «Elu on ilus». Ansambel sai küll laureaadiks, sest oli tõesti tugev, *show* aga midagi erilist ei kujutanud, see mär-giti vaid ära.

Koguni kolm laureaati tulid õpperühmast **TE-11**. Kõigepealt teeniti konkursi kõrgeim tiitel dramatiseeringu eest **Jüri Tuu-liku** loomingu põhjal. **ANTS VESIAID** pälvis laureaadi-nimetuse Abruka lugude esita-

mise eest. **TARMO PALK** esitas omaloomingulise kompositsiooni süntesaatoril. Tunnustada tuleb Tarmo entusiasmi muusikariista kohaletoimetamisel ja üles-seadmisel, millele järgnes veel väga korralik esitus.

Seni loetletud olid kõik väga tugevad kavad. Edasi kõneleme äramärgitustest. Õpperühm **EE-17** esitas neli numbrit, zürri valis neist välja kaks. **ANGELINA JERMOLOVITS** oli pähe õppinud pika-pika J. Jev-tušenko luuletuse «Muinasjutt vene mänguasjast»; kaks neidu, **MARINA SELJAKOVA** ja **DIA-NA BELAJA** esitasid paar laulu.

Hätsaturjani valsi esitas klaveril **ED-17** üliõpilane **IRINA KUZMITSOVA**.

Teine päev tõi äramärgitumise **AO-17** tantsuprogrammide «Kui maailmas pole sind». Joe Dassini tuntud laulu järgi tantsis selle süüze välja **INNA IVANAI-NEN**.

LA-11 esitas müüsilalise pan-tomiimi «C'est la vie», mis paroodialaadis kujutas elu ühis-elamus. Tore oli peaaegu kogu kava, eriti hästi mängiti välja dekaani-üliõpilase suhted (Hätsaturjani «Mõõkade tantsu» saate) ning valvuri osa.

AA-11 oli lavastanud tipikate agitbrigadi moodustamise raskused. Lühidalt sisu: keegi aktiivne üliõpilane püüdis teisi ühiselamus taidlema kaasata. Igale isikule ülesannet surudes ebaõnnestus tal peaaegu kõik,

Iga inimene, kes sessiga seotud, tahab, et see kulgeks hästi. Hästi, s.o. takistusteta, sujuvalt ühelt eksamilt teisele, liigse kärata. Kõik me tahame et eksamisessioon lõpeks parimate tulemustega kui eelmine. Aruandjad mõeldavad pro-sentidega, tudengid uneta ööde ja ehk näriiva muregagi...?

Mul on au elada TPI ühis-elamustest teisel pool teed. Iga kord, kui kojujõudmine hilja-peale, s.o. öösi umbes 1—2—3 paiku jääb, näen sadu säravalt valgustatud aknaid, millest iga-ühe taga 3—4 noort elu tead-miste omandamisega ametis. Mikord kisub hing kokku, oma eksamiaeg tuleb meelde... Aga mõnikord mõtled m'nuga: jumal tänatud, igaveseks mõõdas!

Tavaliselt oleme harjunud kuulma ja kirjeldama tudengi-te sessiaegseid emotsioone; teame ühtteist arvudest, mis ise-loomustavad jõudud kohviliitri-te hulka, neelatud heleeniumi hulka, vahelejäädud söögikor-dade hulka. Kindel vastupida-misvahend olevat kofeiinitab-lett... Aga ega õppejõud üegi sessiaeg lustipidu ole. Poliitilise ökonoomia kateedri dotsent Kaie Kerem tunnistas, et mõõ-dunud talvisel eksamisessioonil võttis ta vastu 13(!) eksamit, et pärast igaüht neist oli peas ainus mõte — koju! Teadusliku kommunismi kateedri dotsent, meie lehe vastutav toimetaja Gabriel Hazak (ja kindlasti mitte ainult tema) vastab kõi-gile huvitavatele ettepanekute-le, mis langevad eksamipäevale: ei saa, ei tule kõne allagi, mul on eksam.

Kõik MUU taganeb, jääb kõr-vale, lükatakse edasi — kuni SESS on mõõdas.

Sessimeeleolus võttis mind vastu ka ehitusteaduskonna de-kanaat. Dekaan dotsent Lem-bit Joorits oli talle iseloomulikult rahuliku, kuid muidugi mureliku moega.

nupun lootusetult alt ära. Põh-jused olid ehttudenglikud: ah, ma lähen parem «Kändu»; magama; isegi õppima... Keel-dudes küsiti vaid — mis ma sellest saan? Aga kas peab siis iga samm eest midagi saa-ma, isetegemise rõõm maksab kah midagi! Lõpuks-sai aktivist siiski mingi kamba kokku — just kamba, kellega taidlusal-vele välja tulla, sest kokku har-jutada polnud enam aega...

Auhinnatutega on selleks kor-raks ots. Üldse ei ilmunud väl-ja õpperühmad **KÜ-11**, **KA-11**, **KM-11**, **MP-11**, **TL-11** — neid aga oodati, sest ankeedid olid nad esitanud.

Üldse võttis osa 70 tudengi ringis, seda pole vähe. On ju veel mees need konkursid, mis lossis läbi viidi: lihtsalt selleks, et lossi saada, oli terve rühm nõus korra statistidena esine-ma, tegelikult taidlusest polnud juttugi... Nüüd oli tulemus sedavõrd parem, et kõigil, kes lavale tulid, oli ka midagi sü-damel, mis väljaütlemist ootas.

Muidugi, suur ja rahvast täis aula on noortudengitele esine-miseks halb paik — kardetak-se —, kuid esialgu klubi pare-

KA ÕPPEJÕUD ON SESSI NÄGU

«Palju on neid, kes arvestus-võlgade t'itu eksamitele ei pääsenud. Näiteks õpperühm **EK-31**. 16-st üliõpilasest 8-l on füüsika arvestusvõlg. Ülla-tus. Enne ei ole füüsikaga niisugust asja ette tulnud.

Selge see, laborid tegemata, arvestust kätte ei saa, sessioo-nile ei pääse.

Olen mitu korda üles tõst-nud küsimuse, kuidas tudengid saaksid kiirendada oma võlgade kaotamist. Praegu on nii, et iga õppejõud tegeleb ise oma võlg-lastega. See pole õige. Vaene tudeng — ta saab näiteks päe-vas ühe tunni laborit teha, siis on õppejõul minnek, järgmine vaba hetk on tal võib-olla alles kolme päeva pärast. Tudeng aga ootab — kaks päeva, kolm päe-va, nädala. Praegu on meil neid küll, kes sessi esimese kümne päevaga pole veel midagi tõsist teinud — õppejõul pole tema jaoks aega.

Ettepanek — kateeder peaks leidma assistendi, inseneri v.i laborandi, kel pole suurt eksa-mikoormust ja kel o'eks aega päev otsa istuda tudengite labo-rite juures. Kõiki võlglast ei saa ju kustutada. Idee peaks olema elluviidav — kui inimene ei ole semestri tööga toime sa-nud, tuleb talle anda võimalus end parandada. See kehtib kõi-gi kateedrite kohta.

Ootamatult palju võlglasti on ka kehalises kasvatuses. Siin on küll tudeng ise süüdi, mina siin enam tema päästmiseks ette-panekuid teha ei saa.

Murelikku juttu sekkus ka üks dekaanid viibiv Tudeng:

«Kehalises ei käi keegi selle-pärast, et need tunnid on iga-vad. Kui pead ainult rivi pida-ma või kangi t'stma või väl-jas külmetama, ei taha sinna keegi minna. Kehaline kasvatus võiks olla sisukam, huvitavam. Mis seal ikka toimult tund aega tammuda.»

Täpsustasime dots. Jooritsaga omalt poolt, mis tähendab hu-vitavam kehalise kasvatuse tund — norme tuleb ju ikka kuidagi täita?

«Noh, näiteks kunagi olid meil kohtumised Anatoli Kri-kuniga,» selgitas Tudeng, «ter-ve rühm oli kohal, kõik tahtsid korvpalli mängida. Ka muid vorme võib asja mitmekesista-miseks leida...»

Niipalju kehalisest kasvatu-sest. Hetkel oli enamus rühmi teinud ära kaks eksamit. Dek-aanadi sekretär Viida Laiverik vaatas eksamilehtedelt järele, et eksamitulemused väga halvad ei ole. Mõõdnud talvega võr-reldes järsku pööret kummaski suunas pole, olukord on üsna sarnane ehitusteaduskonna har-jumuspärasele hinnetepildile.

voigiast on ju jabi aegade ol-nud: tavaline on ka, et enne sessiooni muretseme ja pärast kärateme — polnudki nii väga viig! Need probleemid on vist viimastel aastakümnetel lausa ühenäolised?

Lembit Joorits: «Tundub küll, et 30 aastat tagasi ei olnud niisuguseid probleeme. Jah, alati on olnud laisku ja virku — laisad lähevad, virgad jäävad. Laiskade arv aga kipub aastatega kasvama...»

Mida ütlete lõpetuseks kõigi-le, kel sess — nii siin- kui seal-pool lauda? Dotsent Joorits vaat-s mulle küll püüdliku, kuid väsinud pilguga otsa ja vangut-as pead: «Ei saa, pea on nii tühi...»

Jaa, ka õppejõud on sessi nägu.

URMI REINDE

«KULJUS» ANDIS ARU
Esmaspäeval, 3. jaanuaril toimus «Kuljuse» aruande-vallimis koosolek Osales 59 tantsijat. Hooajast andis aru Ülo Luht ja ansambli juhatuse liikmed.

«Kuljuse» vanemaks valiti **KOIT VIJAR TM-51-st**.

Mõõdnud hooajal esines ansam-bel 26 korda.

Nagu mõõdnudki aastal osutus nüüdki suurimaks mureks ansam-bli esinemisriiete lao küsimus. Mil-lal saab kolida uude lattu?

REIN KIVIMÄE
LR-71

TUUSIKUD!
Ametiühingukomiteel on välja anda veel I kvartalis järgmised sanatooriumituusikud (kõiki üks).

* Perifeerse närvisüsteemi raviks Pärnu «Rahu» 30.03—22.04, 34.30. Pjatigorski sanat. «Lastotä-ka» 27.03—19.04, 36.—

* Vereringehälguste raviks sot-si sanat. «Zolotoi Kolos» 16.02—11.03, 30.—

* Seedeorganite raviks Jurmala sanat. «Baltija» 29.01—21.02, 45.—

* Luude ja lihaste raviks Pärnu «Kaeuur» 14.02—9.03, 36.—

A/ü komitee, IV-105, tel. 536 366.

KERTU TAMMIK

PRESSIKLUBI PÕLEVKIVIMAAL

◆ Vasakpoolsel pildil: nii nähakse välja maa all. Alumisel: osa koondise «Eesti Põlevkivi» peaspetsialistidest, kõik endised tipikad. Vasakult: tootmistalituse asedirektorid Vello Tohver ja Ahto Männiste, «Tammiku» kaevanduse peatehnoloog Mihkel Tammlaan ja «Viru» kaevanduse ohutustehnikainsener Evald Kreegipuu.

algus TPIst

Pressiklubi ja TP talituse käisid 8. detsembril m.a. Kohtla-Järvel. Eesmärk oli tutvuda kaevurite elu-oluga, eriala AK lõpetajate-mäeinseneride tulevikuga.

Alustasime koondise «Eesti Põlevkivi» kontorist, kus meie esimese ja igati ammendava teoreetilise ülevaate põlevkivitootmise mitmetest külgedest andis tootmisvalituse asedirektor, TPI vilistlane 1956. aastast Ahto Männiste.

Kuidas põlevkivi üldse leiti? On levinud legend kivisaunast, mis esimesel kütmisel maha põles. Kui tõi see on, aga igatahes hakati põlevkivi kaevandama ja sellega elektri jaama-dele energiat andma. Praegune koondis «Eesti Põlevkivi» on seitse kaevandust, neli karjääri, Remondi- ja Mehaanikatehas, üle 300 km raudteid jm. Tootmisvõimsus aastas 30 miljoni tonni ümber. Võiks rohkemgi toota, kuid tarbijate hulk üha väheneb pärast Leningradi aatomijärgse käikunemist.

Kogutoodangust umbes 5 miljoni tonni on tehnoloogilist põlevkivi; see läheb keemilisele ümbertöötlemisele.

Suurimad tuntumad ettevõtted on «Estonia» kaevandus 5-6 miljoni tonniga ja Sirgala karjäär.

Põlevkivi asub maa sees pae-kiviga vahelisi; läbilõikes näeb pinnas välja kui kihiline piru-kas. Loendatakse tähtedega: A, B, C, D, E, F kihid, nende vahel paas AB, BC kiht jne. Kogu põlevkivikihi paksus on 2,9 m.

Maa alt saavad vististi kõik lihtsurelikud korraliku elamuse; maa peal on huvipakkuvaim sammuv ekskavaator. See olevat üsna suur masin. Me küll ei näinud seda, kuid tehnilised näitajad on ilmekad: kopamaht 20 m³, nool 90 m. Vahetus «sammub» see karjääris edasi umbes pool kilomeetrit, töö käib nii öösel kui päeval, ilma puhkepäevadeta. Päril «pirakad» on ka «BelAZ»-tüüpi kalurautod. Need on 27- ja 47-tonnised.

Ahto Männiste ütles, et kui tema pärast Lihula Keskkooli lõpetamist TPI-sse tuli, ei teadnud ta kaevuritööst midagi. Tudengeid huvitas pärastõja-järgsel ajal ka kõrgem stipp, mida AK-s maksti.

«Eesti Põlevkivi» juhtkond koosnebki põhiliselt TPI lõpetanute-st. Küsisime, kas Kohtla-Järvel kõle elada ei ole — kaevanduste linn ei saa olla looduslikult kaunis.

«On ju Tallinnaigi oma puudused, Mustamäe ja Lasnamäe näiteks. Arvan ka, et eriala valikul ei pea silmas pidama ainult karjääri võimalusi, vaid otsima ja leidma rahuldust oma igapäevases töös...»

Pärast kaevandamist maa vajub. See mõjub halvasti metsale, lohkedesse koguneb vesi. Looduse kaitse on koondises pideva tähelepanu all. Karjääride k'rvale aherainemägedele istutatakse metsa, seal kasvatatakse juba maasikad, seened. Põllumaade alt ei kaevandata, rääkimata karjäärinimest.

Kuulsid on Kohtla-Järve kandi j'rhvikasood; nendega tuleb küll hüvasti jätta — neid ei taastata. Suur on ka saastatuse probleem: ümbritsevad metsad on tuhka täis.

Põlevkivivarusid jätkub pikaks ajaks; oleneb sellest, misuguste vahendite ja tempoga kaevandatakse. Tootmisplaani töstmist ette näha ei ole, nagu eespool põhjendatud.

Ahto Männiste: «Muidugi, k'rgharidusega spetsialiste võiks meil olla rohkem. TPI mäekateeder sõdib kuuldavasti elu-õiguse pärast. Mäeinseneride ettevalmistus TPI-s pole halb. Meie eriala mehi töötab mitmesugustel majanduse võtmepositsioonidel.

Kõrgkool ei anna minu meelest praeguse õppesüsteemi juures k'rike, mida tööil vaja on. Koolist saab üldteadmised elust. Noor spetsialist peab olema valmis ise mõtlema ja töötama. Kõike ju ära ei õpi, tuleb osata ajusopist õigel momendil vajaliku leida.

Kohtla-Järvel on TPI üldtehniline teaduskond. See pole minu arvates parim lahendus k'rg-hariduse saamiseks. Noor inimene tahab tulla pealinnale, olla elu keskel kas või need lühikesed tudengiaastad, mitte õp-pida kuskil «nurga taga».

TPI on kool, mis annab hea ettevalmistuse n'ndele, kes ise tahavad ja suudavad tö'd teha.»

Jätsime Ahto Männistega hüvasti ja suundusime koos koondise peaspetsialisti (meie jaoks aga lihtsalt pressiklubi-lase Tõnu isa) Eino Tombergiga «Viru» kaevandusse. See kõik jättis vist küll kõigile meie unustamatu elamuse. Kõik said ka puuri proovida. See võrstab põlevkivikihi 1-1,5 m sügavuse augu, mis hiljem lõhkeainega täidetakse. Ettekujutus kaevuriametist, kaevanduse elust ja Kohtla-Järve linnast on meil nüüd märksa täpsem. Meie küll uudishimulik, kuid pealiskaudne pilk midagi ebameeldivat koha-ta ei suutnud.

Lõpetuseks meie ühine aität Eino Tombergile, kes selle Jõhvi-päeva ilusa mälestuse organisatsioon.

TP

MINU MULJE. ENDEL SARAPUU, KO-71:

Tõepoolest. Moskva metroojaamades viib meid eskalaator hoopiski sügavamale maa alla kui funikulöör Kohtla-Järve «Viru» kaevanduses. Esimesel juhul ei teki mingit ärevust, oled rahulik, pisut ükskõikne, suurlinna rütm on sind täielikult haaranud, rahvamaas valgusküllasest võlvialusest viib sind endaga kaasa. Kaevanduses on esmakülastajatel pisut teistlaadi tunded. Nendes on midagi müstilist — teate isegi lapsepõlves loetud ja räägitud muinasjutte, kus maa-aluse eluga oli seotud alati midagi kummalist ja hirmuäratavat. Ja siis koolipõlves neelatud eelmise sajandi inglise ja prantsuse romaaniid bökaevuritest, kus igal sammul välitses sada ohtu. Seda fantaasiat kujunenud pilti ei suuda mõjutada isegi mitte televisioon. Ei aita muu nõu kui ise minna ja vaadata. Tõmmata selga tunked, jalga kummisäärkiud, panna pähe kiivri, võtta lamp üle öla ning lastuda. Kaevandusse. Sõita mitmeid kilomeetreid mööda (ja juba horisontaalselt paiknevat) kaevanduskäike, kuni jõuad kohale. Mootorid mürtsuvad, valgus ümberringi. Vaatad: töö nagu töö ikka, ei mingit müstikat. Tõused maa peale tagasi ja tunced konservitehnoloogina. Siirast heameelt, et said järjekordest jalgrataavastusega maha.

MINU MULJE. ANNELI-KUUS, KM-71:

Kaevandusse? Maa alla? Pole nagu naiste asi sinna kippuda. Naiskaevureid meil ju olemas ei ole. Nii ei teadnud ma vaata et ärasõidupäeva hakuni, kas minna või...

Igatahes läksin. Ei kahetse. Meie suurest ettevalmistamisest maa-aluste tingimustega kohanemiseks midagi erilist meenutada ei julge. Teate isegi, mis juhtub, kui väljast küllma käest (selle aasta esimene lumi tabas meid just Jõhvis, olime riides parajalt sügiseselt) sooja ruumi koos välisriietega istuma viiakse, pikka juttu kuulama pannakse, sina aga oled hommikul seitsmesele rongile tormanud...

See-eest jõudis kaevanduse õhk minuni praktiliselt kohe. Vaatasime (kõlm naist meid ainult oligi, Urmi toimetusest ja Ebe komsovolikomiteest) neid kirsasid, tunkesid, vatijopesid, paaritükki ja kiivreid... Lõpuks piguga jalarättide juurde jõudes hakkasin kõvasti naerma. Eriti nalja sai veel nende sättimisega. Ikka nii, et jala ümber küll, aga mitte kirsas sees. Või siis et sees küll, aga tallaalused ümmargused.

Viimaks saime meigi riidesse, riputati külge veel kaevurilambikesed ja enesekaitsekotike. Ütleksin, et terve seltskond nägi ülikena välja, lausa töömeeste moodi.

Et 50 meetrit madalamale jõuda, surusime end paarkümmend kraadi seljataha painutades funikulööri. Edasised maa-alused sõidud meenusid tõessti mõnes mõttes viibimist metroo vagonis, kui mitte lisada, et oli tunduvalt kitsam ja pimedam ning saime tunda kogu aeg tuuletõmbust.

Kaevurite tööd nähes üllatusin pisut: harjumärgelt palju valgust, mehhanismi ja ohutustehnikat. Käigud olid ka head kõrged ja laiad, parajasti liikumistruumiga. Tammiku kaevanduses pidid käigud tunduvalt kitsamad olema, seega oleks sealne pilt olnud lähedasem minu senisele ettekujutusele maa-alusest tööst.

Jälle uus elukogemus juures ja üks elupilt reaalsem. Ega iga päev maa alla pääse, eriti kui oled näiterahvas.

MINU MULJE. TOOMAS RIHVK, EE-73:

Mida nägime kaevurite maal? Nii imelik kui see ka on, aga mina sain suurima elamuse maapinnal. Kindlasti ölete kuulnud kultuuripaleest «Oktoober». Teel sinna mõtlesin, et ennegi ju teatris või kultuurimajas käidud, palee nimetusega asutus on Tallinnaski mitmeid. Seekord eksisin rängalt. Rahulikus hääts dolomiidist seinete vahel lõõmab ergas kultuurileek. Tingimused selleks on loodud. Kaheksasaja kohaga teatrisaal; loengusaal, mugavate istmete ja abivahenditega lektorile; diskosaal värviuusi-ka ja puldiga; banketisaal; heli-neelavate seinetega ruum orkest-rile; peeglitega klass tähtsija-tele; abiruumid kultuuritöötaja-tele.

Hoone on tõepoolest täiesti funktsionaalne. Tundub, et kõike on ette nähtud (maja meenutab sellepoolest TRÜ uut teadusraamatukogu). Sina tuleb inimene puhkama pärast päevast tormamist, et uuesti edasi tormata. Interjööri on igati soodus: lõpskad taimed, pörandakatted, rohekas või punane mööbel, kõigjal vaikus. Pehmes tugitoolis jalgu puhates tundsin üllast tunnet: inimene — sina oled selle mõelnud ja püstitanud. Iseendale. Suursuguse ja avara. Lugeja mõtleb, et näe puha kiidulaul. Mingil määril kindlasti. Aga kui palju meil Eestis on kultuuriasutusi, kui katus ei lase läbi, kus on korralik aineline baas ja suurepärased tingimused kultuuritöötajatele isiksuse kasvutamise ja vaba aja veetmise sisukamaks muutmisel...? Kulturi-

palees «Oktoober» on isegi ringjuhtidel avavad kabinetid. TPI ajalehe toimetuse ruumi kümme ruutu pörandapinda võtab meele rohkem kui mõruks...

Kaevandus ise ei vapustanudki. Koondise «Eesti Põlevkivi» keskkontorist saadud eel-info oli niivõrd põhjalik, et maa all võtsid saadud teadmised ainult piltliku ja konkreetse kuju. Masinad, 7 põlevkivikihti ja mehded (naisi allmaatöödele ei lubata). Ei mingit romantikat. Inimesed teevad oma igapäevast tööd. Aastaid. Püürmasinaga seinä sisse augud, aukudesse lõhkeainet ammoniiti ja peale lõhkamist kivikoristamine kombinidega. Siis põlevkivi vagunitesse ja rikastusvabrikusse. Suhteliselt ranjed ohutustehnikasõud. Mingit distsipliinirikumist ei toimuvat. Seda vältivat korralik palk ja pensionisõjalne kättejõudmine. Hämmas-tas puhas õhk (kujutasin ette nõgiseid mehi ja tõlmust täitunud tunnelid). Üllatav üks arv: 13 tonni. Ühes kaevanduses Kivivõlli koristatakse kivi käsitsi. Vahetisõormiks on 13 tonni põlevkivi, see teeb seitsme tunni-ga ligi kakskümmend viis tonni kivimaterjali, koos aher-ainega. Töökad inimesed, In-ternatsionaalne kollektiiv. Eri-nevaid. Rahvus, ühendab töö, ühendavad ühised eesmärgid.

MINU MULJE. URMI REINDE, TP:

Tõnu Tomberg on AK-31 üliõpilane, pressiklubi aktivist ja praegu TPI ainus (meile) teada-olev luuletaja, kes meie lehe veergudelgi küllalt tunhustust vääri-va loominguga esinenud. Tundes teda kui liürilis-iroonilist kuju, imestasin sageli, mida ta on leidnud mäeinseneri-elukutses. s.o. lihtsalt-kaevuri-ametis. Osalise seletuse annab see, et ta on Kohtla-Järvelt pärit; teisalt põhjendab ühtteist perekondlik traditsioon — tänu Tõnu isa meie re's üldse teoks saigi. Luuletamise k'rväl iseloomus'maan Tõnut ka üsna head sessitulemused (I kursusel rah-kohtlani ta ei jõudnud, ka praegu kämasoleval sessil on tal ko'm «viti» juba käes.) Peale selle orienteerub ta «tei-se» kuruse juntsu's seisusest hoolimata nimetamisväärselt hästi kaasaja ning klassikalises kirjanduses ja filosoofias, omades neis valdades isegi lemmit-kuid... Filoloog leiab temas (vähemalt) v'rdse vestluspart-neri.

Mida ma öieti öelda tahan? Aga just seda, et ON VÕIMA-LIK endas ühendada kõrgelen-nulist poeedihinge ja rangelt asjalikku põlevkivikaevuritöö juhti ja et see ühendus saab alguse KODUST.

KATRIN de BAKKER

♦ Luuletuste autor töötab TPI Teaduslikus Raamatukogus ♦

* * *
parafrasid
miks sa aasid
mu pea käib ringi
kui mängid swingi
kui kannan liiga
kõrgeid kingi
kui vähe hingi
ümberringi

LOENGUL

William Blake'i luule ja gooti romaan keegi kleebib kingatalda keegi vaikida ei malda siit just siit ma ainet mõtisklusteks saan

* * *

kui ka tuuled toovad tuulispasku
usu kõigest saab kord villand
ära ilal põlvedele lasku
kui sa oled juba troonil hiiland

* * *

hämär hommik
tulede tuiskliiv
tukkuvas linnas
november

tuleb detsember
lumi toob valguse kaasa
küünaldesära kuuskedel
kuulutab kustuvat aastat

on jaanuar õues mu akende taga
on jaanuar mina ei maga
tuul tuiskab ja tuulutab aedades ringi
hullutab tänavail üksikuid hingi
on jaanuar õues mu akende taga
on jaanuar mina ei maga

ammu pole olnud mul hoolimist
vaadata täevasse
teadagi
õõsiti kuu seal kõveriti kolab
teadagi
hallid pilved sõuavad veebruaris
me peade kohal
näha tahaksin siiski
teisele poole piire
ja asjade algust
tajuda nähtamatutki
valgust

kes teab mis see küll on
see pillerkaaritav kevad
see lootus see ootus see hetk
ja valgete päevade retk
peatselt saabuva suve
südamesse

kui sa tuled
tood endaga päikese kaasa
ja selgeks saab päev
tulgu tuul ja võtku
mind endaga kaasa
kuid su naeratus jääb

MUUSIKA EI OLE EKSITUS. „EKSITUS“ ON MUUSIKA

♦ Ansambel «Eksitus». Jüri Markov, Toomas Kaur, Tom Annikve, Heinz Jaanimaa, Allan Sarri, Peeter Annikve. Jüri ja Toomase vahel ansambli maskott.

Et pealkirja esimest osa tõeks tunnustatakse, selles pole kahtlust. Et ka teine pool sama tõene on, see nõuab mõningast selgitust.

Muusika, musikē, on muusika kunst. «Eksitus» on ansambel, kes Euterpe valdustes päevast päeva aina tugevamalt häälet tõstab, mille kütusõnadena rikastatud äramärkimisest ilmselt Polyhümniagi ära ei ütleks. Jutt on suhteliselt noorest muusikagrupid, kes ka TPI üritustel korda kolm on üles astunud ja kus tegevmuusikutena teiste hulgas ka kaks tipikat oma õppevaba aega kasulikuks ning huvitavaks teevad.

TPI kahe tugeva — kitarristide Tom Annikve LE-72 ja Allan Sarri LR-71 kõrval on koosseis esimesena mainitu vend, hiljuti veel «Nemos» mänginud Peeter Annikve; trummariks Toomas Kaur. Staažilt on teistest üle solist, ansambli «bel esprit» Heinz Jaanimaa (teine solist Margarita Konstantinova on hetkel muusikutööst eemal). Kunstiliseks juhiks TPedI kultuurharidusega klavvipillimängija Jüri Markov.

Alustati Põhja Kõrgõpingevõrkudes nime «Energi» all. Tänašesse harjutamis- ja esinemispaika Mustamäe Mängude Majja, kus koos «Nemo» ja «Rändevuuga» alustati peoõhtute sisustamist, koliti rohkem kui aasta tagasi. Sellesse ajavahelekku mahub rohke muusikutöö; samuti kaks muudatust: vahetusid trummar ja grupi nimetus — «25. režiim» muudeti «Eksituseks».

Läinud aasta lõpupäevil käis allakirjutatav ansambli proovi uudistamas ja pisut ka püümas. Kõikidele, mida muusikatege-

mine tipikale annab, olid vastused järgmised.

Tom Annikve: «Väga palju! Praegu ei kujutakski elu teistmoodi ette. Vahetevahel, kui ansambelis eriti kiireks läheb, ei oska enam eristada, mis on tähtsam, kas TPI-s õppimine või kitarrimäng. Tänašeni pole veel üks teist segama hakanud, millekski kolmandaks. Aga aega küll ei jätku. Pärast õnnestunud esinemist on veel mitmel päeval hea olla, ja eks õppimine laabu ka palju paremini. Tudengiaastad tunduvad enam täisväärtuslikena.»

Allan Sarri: «Muusikata olla ei oskakski. Eriti nüüd, kus nädal endas kui ansambelis töö ning edasimineku otsesest seost. Lastemuusikakoolis sai klaverit õpitud, eks needki teadmised-õskused vajavad rakedamist. Mõne oma looga maha saada ja publikult head vastuvõttu leida — see innustab rohkem tööd tegema.»

Nagu selgus, võib tõsiste tehnilise kõrghariduse taotlemise ja aktiivse muusitseerimisena sama-

aegselt ning ühtviisi edukalt hakkama saada.

Omatehtud muusikapalade kõrval, milledest «Allani rock» on võitnud publiku eriti sooja poolehoiu, esitab «Eksitus» veel «The Beatlesi», «Rubettesi», «Rock-Hotelli», Rod Stewarti, Alvin Stardusti ja paljude teiste repertuaari. Muusikagrupp on eelkõige tantsuansambel, seega on repertuaar koostatud ja täpsustatud just sellest lähtudes. Ansambli käsituses olev tehnika määrab paljutki. Tulevikus kavatakse grupp omaloomingu osakaalu tunduvalt suurendada, kõik eeldused selleks on olemas. Nagu eeldused edasiseks arengukski.

TPI üritustel on esinetud kolmel korral, millele ansambli poolest võiks juba hommepäev lisa tulla. Kindlasti tulebki. Tipi-publik pidavat üks toredamaid olema. «Kahju, et teda nii harva Mustamäe Mängude Majja kohtab,» arvas Tom Annikve.

Lõpetaksin G. C. Lichtenbergi sõnadega: «Kõige suuremate avastuste hulka, milleni inimhoiatus viimase ajal on jõudnud, kuulub minu arvates oskus hukka mõista raamatuid, mida loetud pole.» Eks muusikaga ole samuti. Nii mõnedki skeptilised «Eksituse» aadressil kostnud märkused on pärit just neilt, kes on ansamblist parimal juhul kuulnud, mitte aga teda kuulunud. Muusikagrupi pideva populaarsuse tõusu illustreerib aina pikenev neljapäevaõhtune järjekord «Eksituse» korraldatud puhkeõhtutele. Kui ei usu — astu sappa!

EDUARD TÜR AO-71
ERVIN SESTVERKI foto.

♦ MUUSIKA ♦

♦ MUUSIKA ♦

♦ MUUSIKA ♦

♦ MUUSIKA ♦

♦ MUUSIKA ♦

♦ MUUSIKA ♦

AUTORIVEERG

*Nadežda
Majevskaja*

♦ Miniatuuride autor Nadežda Majevskaja on «Tallinna Põlhitöökooli» venekeelsete numbrite koostaja ♦

KAOTUS

Mul läks kaduma mu elu.

Mu sõbrad ei uskunud selle kaotuse korvatust ja pöörduisid leiubüroosse. Ei saanud ju tulla kõne allagi, et keegi oleks taskusse pistnud võõra elu — küllap ta üles leitakse!

«Kuidas ta teil välja näeb?» küsis leiubüroo ametnik.

«Eredavärviline!» ütles mu esimene sõber. «Sädelev, valgus — käs küütlev...»

«Väga sisukas,» lisas teine sõber. «Paljude ideede ja mõtetega.»

«Seiklusrikas,» sekkus kolmas sõber. «Vaheda süžeeaga nagu Agatha Christie romaan.»

«Üldiselt põnev,» pani mu neljas sõber punkti. «Kahju niisugust asja kaotada. Ja tegelekult võimatu.»

Leiubüroo ametnik vaatas tähelepanelikult üle kõik oma asjad ega leidnud nende hulgast ühtki seesugust. Ja kuidas mu sõbrad ka aidata ei püüdnud — ei leidnud nemadki midagi. Nad lahkusid büroost nukralt — missugune elu oli kaduma jäänud!

Leiubüroosse, kõige nähtavamale kohale aga jäi lebama see, mida ma otsisin. Ilmetu, hallivõitu, mittemidagiütlev. Niisugune oli ta kogu aeg olnud.

Võõras elu näib ju alati nii ere ja huvitav...

VASTUPIDAVUSE PIIR

Sai inimese Saatusest kingituse. Ilusa, tõelise, enneolematu, ennenagematu.

Õnneseen ei usu oma silmi, on vaimustusest keeletu. «Kas tõesti? Kas tõesti on see mulle? Kogu see kenadus? Mille eest?»

Mitte millegi eest. Saatuse ju ei anna preemiaid hea ülalpidamise eest, vaid lihtsalt niisama, tahab ja kingib. Võta vastu ja tunne rõõmu.

Aga Väljalvalu süda ei anna rahu. Äkki on kingitus ainult pealtnäha tõeline? Võib-olla on see kõige tavalisem võltsing? Tuleks ikkagi järele proovida.

Asuski proovima. Katsus hamba all — ei, ei ole võltsing. Valas happega üle — ei kriimugi! Vaat kus õnn, tuleb välja, et ongi tõeline!

«Aga kui veel proovida? Venitada? Ooh, vastu pidas!... Vajutada? Keerata, suruda, tampida, jahvatada, jahutada...» On alles vastupidavus!

Kui prooviks õige niisama, vastu-purka?...

Pole tähtiski, kuidas see juhtus — vähest ehk jälle Tema Kõrguse Saatuse trikide, vähest oli löök parajalt tugev — Suurepärase Kingitus purunes tükikideks!

Ja äsjašest Väljalvalu sai kurtja: näe, praaki taheti kaela sokutada! Peteti, veeti alt, tõmmati haheks — mille eest ometi?

Aga mitte millegi eest. Lihtsalt niisama, kulus ära.

JÄINE KURBMÄNG

Lubage esitleda — mina olen järelepuurikas! Elutsen kolmanda korruse kandis; olen habras olevus, aga iseloom on mul muidugimõista tugev; temperamendilt olen loomulikult jäine, aga... see-eest on mu välimus päikesepaistel silmi päimestav, ja mu elulugu on enesestki mõista pühas kui kristall. Elan

ja sädelen, vahel harva valan mõne pisaragi — aga see tuleb mulle käsuks, sirgum sihvaka maks. Elan, hoiän end tasakauluka ja jäisel rahulikuna, ajan juttu mooduvate lumehelvestega, et kuidas seal ülal ka on...

Aga äkki jääb mu pilk seal all millelegi enneolematult kaunile pidama: suur, valgelumine, veetlev. Mu süda sulab üles! Nii kõrgelt ei saanud ma TEDA korralikult vaadata, nägin ainult ta vooljat keha ja lumevalgust. See pidi olema Lumekuningas!

Te muidugi arvate, et jää-tükike pole võimelinegi armas-tama? Arvate, et jääpurikas ei tea tunnetest midagi? Arvate ja jäätegi arvama, mina aga viskun alla, ma peale — tulgu mis tuleb, meie TEMAGA peame kokku saama!

Tulingi maa peale. Ja muidugi kirjisesin kildudeks. Aga võite arvesse võtta, et mul ikkagi vedas — ma ei jõudnudki ju tegelikult näha, et KUNINGAS oli täiesti tavaline lumememm. Lumest tubuke.

Tobukese pärast oluks ju totter endale lõppu leida...

Tõlkinud HILLE KARM

HENN TOLMATS

50

Graafika kateedri vanemõpetaja Henn Tolmats on TPI kasvandik. 1958. a. lõpetas ta laevaehituse eriala ja 1961. aastast töötab meie kateedris.

On saanud tavaks öelda juubilarile tänusõnu tehtu eest ning soovida jõudu edasisteks ettevõtmisteks. Kõike seda soovivadki Sulle kolleegid. Oled laia silmaringiga; üks väheseid õppejõude, kes võrdselt hästi on võimeline lugema kateedris peaaegu kõiki aineid. Sinu loengute eestuslaad on selge, kuulama panev, sealjuures probleeme tõstatav ja analüüsiv. Jätad üliõpilastele ülesannete lahendamisel küllalt suure vabaduse, nõuad ja hindad loogikat ning ratsionaalsust. Loomult oled juurdlev, tegeled pidevalt enesetäiendamise ja...

Olles kateedris kujutava geometria komisjoni esimees, osaledes Moskva Arhitektuuri Instituudi juures üleilmaulise kujutava geometria meetodilise...

sektiooni töös, innustad kolleegi laiendada ja rikastada teadmisi aine, õpetamise eesmärkidest ja meetoditest.

Meid köidab Sinu sõltumatus, Sa pole hõljunud ühe või teise voolu laineharjal, oled ikka isendaks jäänud. Sinu kohalolek kateedris või auditooriumis loob sõbralik-sooja õhkkonna.

Juba üliõpilasena, hiljem õppejõuna oled osalenud TPI meeskoores, kus laulsid kvartettis, oktettis ja solistina. Tegeled edukalt filmiamatöörismiga; Sul on valminud joonestamisalane õppefilm, mida on nüüd näidatud telekooli saadetes.

Soovime Sulle elujõudu, imelisi võimeid raskel pedagoogipõllul. Jätkugu aega ja indu tegelda laulmise ja filmiloomisega. Soovime ka paljudeks aastateks karideta eluhoovust ja tugevaid tervisetaulu purjedesse!

Kolleegid graafika kateedrist

LEO TÜRN

50

25. detsembril m.a. tähistas graafika kateedri õppejõud Leo Türn oma 50. sünnipäeva.

Leo Türn lõpetas 1957. a. kiitusega TPI keemiateaduskonna. 1967. a. asus ta vanemõpetajana tööle füüsikalise keemia kateedrisse, hakates koolitama pooljuhtmaterjalide tehnoloogias.

eriala üliõpilasi. Tema loengud on tudengite hulgas hinnatud asjaliku sisu ja praktilise kalakuga. Erakordse agitatsioonijõuga on silma paistnud L. Tüрни esinemised tsiviilkaitse õpustel kolleegidele.

L. Türn lülitus füüsikalise keemia kateedri uurimistöösse A²B⁶ tüüpi ühendite termodünaamika alal ning lõi kaasa fototundlike objektide valmistamisel neist ühenditest. L. Türn oli esimeste entusiastide hulgas, kes kasutasid katseandmete töötlemisel raali. Loogiliseks jätkuks kujunes 1978. a. väitekirja kaitsmine Leningradi Lensoveti-nimelises Tehnoloogiainstituudis.

Praegu töötab Leo Türn graafika kateedris, jätkates teaduslikke ja pedagoogilisi sidemeid füüsikalise keemia kateedriga.

Indu ja jõudu soovivad nüüdki endised kui praegused kolleegid.

Viimasel ajal kõneldatakse teatri ringkondades palju «uuest laine» nõukogude dramaturgias. Nimetagem siinkohal selle uue põlvkonna näitekirjanikke, kelle lavatööd on ka eesti publik tuttavad: Razumovskaja «Armas õpetaja», Petrušovskaja «Cinzano» ja Remezi «Seda teed...» Noorsooteatrils. Kazzantsevi «Ja katkeb hõbedane pael...» Rakvere teatris, Arro «Näete, kes tuli!» Pärnu teatris, Zlotnikovi «Naiskond» «Vanalinna Stüudios».

Niisiis: üsna palju värsket materjali, mis ka värskele lavastajale jõuab, mõni lavastus vaid paar kuud hiljem esietendusest Moskva teatrites. Kui heita ülalnimetatud näidenditele kokkuvõetev kirjipilk, siis jääb sõelale kangelaste (antikangelaste?) inimlik väärtusnägu, sõtsaalne kihistumine tänapäeva ühiskonnas, uustõusikus, kaksikmoraal jne. Tõsi, TTR ja uued tasandid inimsuhte on meile tuttavad juba ka Gellmani, Vamplovi, Rasputini, Sukišni näidenditest, ometi on need praeguseks pälvinud nüüdisklassika austava ja pisut peletava nime. Mis on siis «uus laine»? Lühidalt ja konkreetselt formuleeringu annab läinud aasta viimases «Sirbis ja Vasaras» Moskva ajakirja «Teatr» vastutav sekretär, satirikuriit Mikhai Svõdko:

«...viimaste aastatega on tekkinud dramaturgide põlvkond, kes kirjutab vene keeles ja uurib meie elu probleeme inimese psühholoogia, tema siseingete tasandil, jõudes läbi üksiku üldise, praegu toimivate suurte protsesside mõistamiseni. Ühelt poolt on nendes näidendites maksimaalselt eluühedase teatri tendentsid, teisalt on killele tõstetud psühholoogiline teater, välise tegevuse nappus, vaatajale avati sisemine, teksti ülim mõtetus. Kui poolust «mii nagu elus» esindavad «Armas õpetaja» ja «Näete, kes tuli!», siis lüü- ja poesiajalgaust, argimuredes hinges sündinud, argimuredes tõttu sinna surmud, tajume selgesti «Naiskonnas» ja «...hõbedases paelas».

Mõnevõrra erandlikuna seisab selles reas noorema põlvkonna Moskva dramaturgi ALEKSANDER REMEZI (sünd. 1954) näidend «SEDA TEED...», mille on küllalena Noorsooteatri väikeses saalis lavale toonud JAAK ALLIK (sünd. 1946), seni tuntud teatrielu korraldaja ja kriitikuna. Erandlik on nii näidendi ainetik kui käsitluslaad, teistest enim kaldub lavastus psühholoogilise teatri valdkonda. See on V. I. Lenini vanema venna Aleksandr Uljanovi ja tema traagilise hukkamise lugu. Mäletavasti mõisteti ta surma süüdistatuna tsaar Aleksandr III-le korraldatud atendaadikatsees, millel see osales. Kõik, mida saanud Lenini lause: «Mitte seda teed mööda ei tule minna!» Siit ka näidendi pealkiri ja sisu.

Et lõpuni mõista näidendis kujutatud ajalooliste sündmuste tagamaid, pakutakse teatrisetlunule kaunis sõnamahukat kavalehte. Mõned väljavõtted sellest: 1855. aastal troonile pääsenud Aleksandr II kaotas pärisõrjuse, lõi uue, demokraatlikuma rahvapärimuse, tervishoiu, sotsiaalhoiduse ja kohtupidamise korralduse, kergendas tsensuuriolusid jne. Kuid reformid jäid poolikuiks, mitmeid õigusi hakkas kärpima keskbürokratia ja ametisse pääsenud tagurlikud mi-

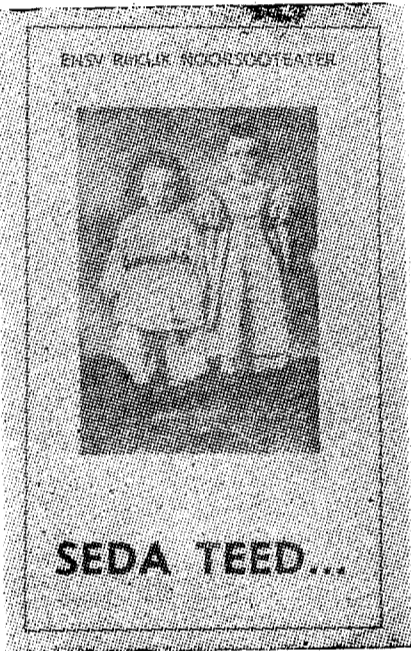
SEEKORD MITTE LAINEHARJAL

◆ KAJA KÄRNER ◆

nistrid. Purunenud lootustega intelligenti hulgas loodud salaorganisatsioon «Narodnaja Volja» mõists tsaari surma. Atendaadi läbi kukunud imperaatori asemele astus tsaar Aleksandr III, kes osutus nürimeelseks reaktsoonäriks, kelle initsiatiivil algas aktiivne venestamispoliitika, taas tugevnes tser-suur jne. See oli sünye periood Venemaa ajaloo: aeg ilma ideede, lootuste ja tulevikkuusuta. Intelligents ja üliõpilaskond kaotasid ühiskondliku huvi, levisid mõistika, alkoholism, enesetapud... Siit algabki Aleksandr Uljanovi lugu.

Näidend koosneb neljast pildist, õieti on need neli hüvasti-jättu. AVATAKT pakub meile põlvkondadevahelise konfliktid: Ilja Uljanov, ausat ja tõsuslikku vene haritlast (mängib Rudolf Allabert) pahandab «hea» tsaari Aleksander II tapmine, mille tagajärjel vallandus reaktsoon. Kõju Sibiriskisse saabunud St. Peterburgi ülikooli student Aleksandr (Viljo Saldre, Noorsooteatris küllalisenä), pealinna intelligentsi mõjul isa üllastest, kuid vananenud idealidest üle kasvanud, mõistab isamaa teenimist teisiti, ühiskondlikumalt. Ta on juba jõudnud märgata reaktsooniloolis: rektorit ei valita enam, vaid määratakse; igasuguseid nuhke ja lurajaid on rohkem kui õppejõude jne. Rängalt haige isa, kes akitab, et see kohtumine jääb viimaseks ja tajuub, et poeg on libisemas mingile talle tundmatule, võib-olla ka lubamatule teele, tunnistab, et vaid mure perekonnast pärast on tal takistanud tegemast midagi otsustavat, mida aeg temalt nõudnuks. Ja isa võtab pojalt karmimiteva lubaduse: kui Aleksandr jääb perekonna-peaks, siis olgu perekond tema esimene mure, s.t. isa pakub pojale oma teed — kodust, töökast ja vaimset.

TEINE pilt leiab Saša ja Volodja (Toomas Lõhmuste) malet mängimas. Selle etteaste juhtmõtteks saabki malereegel: kui oled mälendit puudutanud, siis tuleb ka käik teha. Aleksandr on juba «malendit puudutanud». Aeg-ajalt Marxi «Kapitali» lehitsemas näib ta mõttes kaaluvat, kas maksab juba noomale vennale kätte juhutada teotsa, millele ta ise on astunud. Peategelase arengu seisukohalt on paljude hulgas oluline veel üks Saša arutelu. Tema võistlustööd oma erialal pälvis kuldmedali, talle pakutakse tööd kateedris, temast loodetakse silmapaistvat teadlast, kuid — mida on väärt teadlane, kellel puudub ühiskondlik valulävi, oskus ja vajadus mõelda ning otsustada ka selle üle, mis konkreetselt tema ainevaldkonda ei puutu? Kas pole selline teadlane erialastest tulemustest hoolimata ühiskonnale siiski surnud?

— «Kui oled puudutanud, siis käi!» — «Kas ka siis, kui tead, et käik on vale!» — «Ka siis!» Rohkem vennad ei kohtu. KOLMANDA pildi mõtet kannab õe Anna (Kaie Mihkelson) ahausus: ükskõik kes, ainult mitte sina! Sina oled hea, kõige parem, kõige targem... Sõnaga ei maini õde-venda üliõpilaste tsaarivastast vandenõu, kuhu Aleksandr kuulub, kõik on niigi selge, väljendudes Mihkelsoni avati hirmu täis silma-des ning Saldre kühmus kujus, otseku oleks ta võtnud endale suurema koorma kui kanda jõuab. Selles pildis peab Aleksandr Uljanov tsaar Aleksandr-ile süüdistuskõne, milles heidab ette vaid kõige rangemad repressioonid intelligentsi kallal. See on pilt ajast, mil intelligents oli kuulutatud suurimaks sisevaen-laseks. Hoolimata sellest, et olakse nimekaimud ja aadlikud, on see rõhutu süüdistus rõhuja vastu, üksikut saab üldine. Ja kuigi Aleksandr vihkab vägi-valda ja teab terrori kasutust («Narodnaja Volja» kogemus), ei näe ta teist lahendust. Kui ta lavalt ära kiirustab, teame, et liisk on langenud, alustatu tuleb lõpule viia, tagasiteed ei ole (nagu maleski — käik tuleb teha!).

NELJAS pilt on hüvastijätt emaga — hüvastijätt eluga. 21-aastase Aleksandri üle on kohus surmaotsuse juba langetanud, kui tuleb Maria Uljanova (Luule Komissarov), et soovitada pojale armuandmispolve esitamist... või jätta jumalaga. Aleksandri pilk jälgib käidud...

teed, millest jääb kõlama mõte: ma ei suutnud võita süsteemi, aga ma suutsin näidata, et ma seda ei talu; see oli meie duell, mina lasksin mööda, nüüd on tema kord.

Niisugune oli etenduse tekstiline sõnum. Edasi lavastaja püüdlustest.

Jaak Allik on püüdnud lavastusele anda suurt üldistavat jõudu.

Dramaturgi kavandatud konkreetse perekonna kroonikast, mida mujal Nõukogude teatrites on märganud koduse teelaua ja samovari ümber, on meil saanud paljude vene intelligendiperekondade lugu või on see kogu tollane Vene impeerium vanameelsete tõsuslikke liberaalidega (Ilja Uljanov), haritlastega, kes küll kõike mõistavad, kuid keelduvad tegemast midagi konkreetset (Anna); ja läbi aegade revolutsiooniliselt meelestatud üliõpilaskonnaga (Aleksandr), kes küll on valmis tegutseda, kuid sageli mõtlematult, seega ka kasutult (vrd. näiteks Prantsuse üliõpilaskonnaga 1968. a.). Teelaua ja samovari asemel kõrgub Noorsooteatri laval (kunstnik Jaak Vaus) tsaar Aleksandr III hiigelportree, mille ees ja ümber toimub kogu tegevus. Sümbol on ilmne.

Lavastaja pakutud üldistuse-ni takistab siiski jõudmast fakt, et tegemist on ikkagi väga konkreetsete ajalooliste isikutega. Näitlejal ja ka vaatajail saalis tuleb pidevalt isendaga võidelda, et mitte võtta toimuvat kui järjekordset illustreerivat pilti Uljanovite perekonnast. Ilmselt akitab selle tunde tekkimisele kaasa Toomas Lõhmuste mitte päris lõpuni tunnetatud osakäsitlus. Tõepoolest, kas olla tavaline 17-aastane provintsi-linna gümnasist või peab ta aimu andma mehest, kellele saab osaks läbi viia maailmarevolutsioon? Tekst ei anna siin mingit tuge, vahest peaks lavastaja vajalikud rõhud paika panema? Pilt meenutada Toomas Lõhmuste varasemaid menuosi (Volodja «Armas õpetaja», Jaanus «Kriminaaltangos»), siis tõdeme taas, et headust kehastada (ka hea olla!) on võrratult raskest kui kurjust. Lõhmuste-Saldre koosmängu seisukohalt tendus parimana 21. detsembril etendus, varasemal etendusel kippus 1. pildist kaasa tulnud kinnisus ja usaldamatus vendedi dialoogi varjutama. Hea koosmäng iseloomustab ka 3. pilti, seda siiski tänu Kaie Mihkelsoni oskusele diskreetsest ja «väiksest» mängida.

Paarist õnnestunud partneritunnetest hoolimata on see siiski Saldre Suur Soolo — nii heas kui halvast mõttes. Poolteist tundi lavalolekut õpetab ennast oluliseks pidama, ainult enda jõule lootma.

Ajuti tundub, et teised tegelased on laval vaid selleks, et Aleksandrile oleks, kellele oma põhimõtteid seigutada. Seepärast ongi kõige nauditavamad just Saldre monoloogid, milles on funda hinge avallõkkut. Osakäsitluses on «uus laine» dramaturgiale omast sisepeingele arengut, kahtlusi ja süngust, kuid liig sageli leiab see üksnes välise väljenduse. Enam sisemiselt veevutu ja veendumust, hingelist tasa-

kaalukust, kõnemeelt olemuse, mitte olekuga — need on asjad, mida ma lavastajana Aleksandri kuu luues veel oluliseks peaksin.

Lavastuses peituvad kaas-aegeid mõtled, peitub küsimus tänaselegi vaatajale — kui suur on Sinu vastutus isamaa ees? See varjatud küsimus peaks vaatajani jõudma. Kas aga jõuab? Vaatan saalis heal-järjel-olevate inimeste hulgas ringi: kes tunneb end häirituna, kes tunneb vajadust valida — seda või teist teed?

Järgmine etendus on homme, 15. jaanuaril kell 20 Noorsooteatri väikeses saalis.

RAAMATU UUDISEID

- 1. Tartu Ülikooli ajalugu: 3-s köites, 1632–1982. — Tln.: Eesti Raamat, Valgus, 1982.
- 2. Вопросы методики преподавания физики в вузе: В помощь преподавателю, 7 / ТТУ. — Tartu, 1982. — 79 с. — Библиогр. в конце статей.
- 3. Методика преподавания физики в вузе: В помощь преподавателю, 6 / ТТУ. — Tartu, 1982. — 56 с., ил. — Библиогр. в конце статей.
- 4. Нравственные проблемы развития личности / Э. Фаркаш, Г. Энгельштейндер, Х. Херц и др. — М.: Изд-во МГУ, 1982. — 144 с.
- 5. Организация и управление стажировки молодых специалистов: Межуз. сб. — Пенза: Изд-во полт. ин-та, 1982. — 80 с.
- 6. Справочник по инженерной психологии / С. В. Борисов, Е. А. Денисов, Б. А. Лушков и др. — М.: Машиностроение, 1982. — 386 с., ил. — Библиогр.: с. 351–361 (226 назв.).
- 7. Штарке К. Студенты. Становление личности: Пер с нем. — М.: Прогресс, 1982. — 136 с. — (Социализм: Опыт. Проблемы. Перспективы).
- 8. Kaasik, Olo. Matemaatikalooks. — Tln.: Valgus, 1982. — 208 lk., ill.
- 9. Laigna, Karl. Tallinn. — Eesti Raamat, 1982. — 72 lk., ill. — Bbl.: lk. 69.
- 10. Saksa-eesti sõnaraamat koostajate: 6.-11. klassile / V. Leibur, L. Mutt, H. Selg jt. — Tln.: Valgus, 1981. — 143 lk.
- 11. Spordil aastaraamat, 1980 Üldkoost. J. Maidlo. — Tln.: Eesti Raamat, 1982. — 296 lk.
- 12. Мустаюки, Арто, Никкиля, Е. Русско-финский учебный словарь-вендäjä öpiskelevan sanakirja venäjäsuoimi: 12500 slov. — М.: Рус. яз., 1982. — 535 с. — Библиогр.: с. 7–8.
- 13. Реймерс, Николай Федорович, Яблоков, Алексей Владимирович. Словарь терминов и понятий, связанных с охраной живой природы. — М.: Наука, 1982. — 145 с.
- 14. СССР в цифрах в 1981 году: Краткий стат. сб. / ЦСУ СССР. — М.: Финансы и статистика, 1982. — 223 с.
- 15. Толмачев Н. А. Индонезия после мировой войны: история, экономика, политика 1945–1980: Аннотированный библиографический указатель / ВЕБИЛ, Соет. Н. А. Толмачев. — М., 1982. — 193 с.